

משורר ההתאבקות.

נסיון סינתזה.

הָבָה וְחַפֵּשׂ אֶתְרֵי פְּרֹרֵי-הַרְהוּרֵי-פְּנִינִים...

טבע דינמית, נדעדה, מטולטלת בכף-קלע נצחי, עולה ויוררה ואיני יודעת מנוחה; לוחם בכל עורקיו ודמיו וחושיו ועצביו לא בעד הנצחון ולא בעד המטרה, אלא לשם המלחמה בעצמה, לגופא של מלחמת הקודש שבחיים; פיתן רעב וצמא ברמ"ח איבריו ושס"ה גידיו לחיים מלאים, אינטנסיווס, גדושים, חיים שיש בהם גדלות, אין סוף, מרחקים, חיים שיש בהן מקום לערכין, שאין למצלה מהן, חיים-גלטשרים, שמהם נובעים כל מקורי-ברכה וחיים-ימים, שכל נהרות ארץ רבה נשפכים לתוכן, - פיתן שצמאוונו נצח ורעבונו נצח לעתיד, לרם, לגדל; נשמה-אנתינה פרושה ממעל למשכנות בני-אדם וחלי-עפר, אסירי עני וחשך-כדי לקבל כל גל מגנטו אלקטרי הבא מן המרחקים, כדי לשמוע את שפע הלחשים, הרעדים, ההדים, האטוננסים, הקונטוננסים והרטוננסים התועים בעת לקבלן, לשמען ולהצליחן - זאת היא תמונתה הרוחנית של זאב ליפסקר. מכאן אותה הצירות הססגונית, הקינומטוגרפית של מכחולו הפיוטי; מכאן אותה הרחבות המוזיקלית, השוטפת, הערגונית, המשתברת ומתאחדה, המתפרקת ומתקשרה במיתות ובתחיות-מתים שאין להם קץ... ולאחרונה, מכאן זורמת הכמיהה בלב ונפש לאותו הקיום שאין לו צורה, לאותה האמת, שאין לה שם ולאותם הגבולים שאין להם שם נאה והולם יותר כן השם: חוסר גבול...
כמיהה זו מה טיבה?

אדם שבזמן הזה, שהכנים ראשו מתחת זרם החיים ששצפו, כאותם המעונים בתופת המשורר האיטלקי, ואינו רואה סביבו אלא אופר המים ועכירות-חולין של מעשיו הרעים והטובים - כי ישא ראשו מעל פני המים וראה שמים קימים בתפארת הזיה, רחבת על גדותיו של הים ודממת מרחביה של עולם, ועמד מכה-תמהון ושאל את נפשו: איני?

אדם שבזמן הזה, כי ינוח לו רגע מטחנת עמלו, מחובותיו כלפי-חברה, עיר ומדינה, מריחים של עבודת עצבים ושרירים, משאונה והמונה של תרבות ושכח לרגע כי הוא שילוח צבור וערג להתפלל תפלה, זכה תפלת חייו ביחידות - בינו לבין קונו - אך גופו, הגבאי הממונה על העבודה, יצלצל בכבדו להזכירו כי עבד הוא, כי - אסור:

אנחה אסורה זו המשברת כל גופו של אדם; תפלה זו ממעמקים, שנפסלה כשיצאה לאויר העולם; מבט זה השלוח לפנים ולא לחוץ, כלפי תוך-תוכה של מהות ולא כלפי עולם מה-בכך - הן הם השכבות הפריקמבריות של משורר הגענועים. באה היהדות וברכה בברכת הטל והגשם השדמות הללו הכלל-אנושיים - ונתנה להם כוח הפראה.

לא מקרה הוא כי על יסוד מוצק זה נבנתה האורגניזציה הפסיכית של ליפסקר. אלמנט נושא פרות זה צבח ועלה כן הזרעים שזרעה שירתונו הקדומה. קשה היה לו לביאליק למצוא את ההוטים הכקשרים שירתן של שניאור, כהן, פיכמן וכו' עם תולדות התפתחותה של היהדות ויפרותה מצא אירופיאיות עם כל קולקליה ותקנותיה, עם כל מעלותיה וחסרונותיה, נמצא אנו האיסטטיית וקלות הדעת היונית עם "השטאהל-העלם" הגרמני בטירניאובסקי, נמצא אמנות תיאטרליות שנדלה על ברכי הבימה האכטרדה והאקרן אצל השאר אך יהדות, יהדות - מאן הדי שמה?

וככה הוא מבקש נשמות נדחות כדי לקרבו, נשמות דאולין
 ערטילאין כדי להלבישן, תקוות עלומים ונוער, כדי להקדישן,
 פיסופי קודש וְאַהֲבַת טוֹהַר
 שְׁכַמְשׁוֹ...

כדי להעלותן.

במה?

הוא בצמצומו הנו הסינתזיה של כל אותם התוהים והתועים
 לבקש תיקון, שמצאו ביטויים בשירתו - הימצאו גם בה את
 תיקונם?

אמר אחד מחכמי אומות העולם: כמו כל עבר - כפי
 שמלמדתנו האמבריאולוגיה - מוכרח לעבור בקצור זמן את
 פרוצס-ההתפתחות הארוך של אבותיו ואבות אבותיו, כך עובר
 כל יוצר שלשלת ארכה של התפתחות כל יוצר שקדם לו,
 התפתחות העם שבו פעלו היוצרים האלה, התפתחות האנושיות
 שאיברה עם זה והתפתחות הטבע שכותרתה האנושיות.
 ואף המשורר בחד - עליון עבר כל מדורי גיהנם ושערי
 גן עדן של תולדות צמינו ואז הגיע

לְהִיכַל תְּפָאֲרַת מְלֵא זֵוֹ שְׂדֵי...

יִתְעַנֵּג בְּעֹנֵג רֵוַח אֵין קֵץ,

כְּאֵלוֹ עַל גִּשְׁמַת הַחוּל שְׁפִקְרָבוֹ

נְתוּסָפָה וְנִשְׁמָה יִתְיַרָה שֶׁל שַׁבָּת...

בצנת זהב שט על ים הדם של תולדותינו, ובאחד מחפיו
 מצא ארץ רחבת ידים וזכת יאורי - טבילה, ארץ ענויי הגוף
 וחדות הנפש, ארץ שהנהגה, הממשך יבא" מן הקונטיננט הגדול
 העתיד להתפשט בכל הארצות...

היודעים אתם את המעשה בקולומבוס? קולומבוס בקש רק
 דרך חדשה לאינדיא הישנה ומצא את העולם החדש.....
 וליפסקר הגיע לחסידות.

הגיע, כי מוכרח היה משורר ההתאבקות להגיע לסלם
 שבו מלאכי אלקים עולים ויורדים, ואין קץ להעליות ולהירידות;
 כשם שאין תכלה בנבכי ה"אנכי" הנפתל עם עצמו, לחדירה
 בסוד הקיום ומסתורין של חיים, להתלבטות עם גורל, אושר,

וכיון שבא ביאליק וחפש את החוט המאחד אותם עם
 העבר - וחפש ולא מצא עמד ודן את הספרות העברית לפרה
 הפורח לסרוגין. ולא ידע שבעם הצעיר לעולם כמו בארץ האביב
 הנצחי אין פריחה לעתים, אין הפסק בהתפתחות, רק כשזה
 נובל - זה קם, כשמת רבי עקיבא נולד רבי כשמת רבי נולד רבי
 יהודא וכשמת.....

ללמדך שאין צדיק נפטר מן העולם.....

וזרחה השמש ובא השמש.....

וכשאנו קורין את שירי ליפסקר מרגישים אנו במסורת
 גדולה של פרכוס-נפש וערגות שלהבת, ובירושת הדם עם כל
 ספרותיו ודממותיו מאבות אבותינו הקדמונים ז"ל. התאבקות יעקב
 אבינו עם שרו של פשו ועליה בסלמו, מלחמת איתנים וגעש של
 משורר התהלים עם עצמו וביחוד צילי הנפש הנכספת לידיד
 העולם בהרחבתו של ים הגדול ובשלהבה של שמש ספרד
 ובאמתה של מסורת עתיקה, כבדת דורות ויצירות - של משורר
 ציון. רואים אנו פה נשמה קשורה בכל חוטי רגשותיה עם העבר,
 עם תולדות השירה העברית והמשוררים העבריים, אשר
 האינטואיציה הפיוטית גלתה לליפסקר את ה"רוח דאחד" שלהן
 ולהתפתחותן.

מהו הצד השהו שבהן?

דינמיקה והתאבקות, התגלמות האויים שנשארו תלויים
 באויר, לא מפני שלא היתה להם זכות הריאליזציה אך מפני
 שרעב נפש עלומי ויוצר לא הניח להם להסתפק במה שהשיגו
 מלחמת הקודש עם החולין והחילול, הטהרה והטומאה; מלחמת
 החיים הפנימיים עם העולם החיצון; את כל אלה רואה ליפסקר
 ומחפש הוא אחרי שְׁאִיפוֹת עֵץ,

שְׁלֵא הִגִּיעוּ לְפִסְגַּת סֵלֶם הַהִיָּה,

וְנִשְׁאָרוּ תְלֵוֹת בֵּין מְצִיאֹת וְדַמְיוֹן, הַיָּה וְהַיָּה...

אחרי תלומות קסם, ושוב הוא מחפש

עֲנֻטוֹ בְדַמִּי לֵיל־רֵז

וְשֶׁשׁ הַחֲלוּמוֹת הַפְּסִיקוֹם בְּאֶמְצָע...

אך כיון שעלה מתחלה התאבקות האיתנים, מלחמת האלמנטים, נגודי אש ומים, עמד החומר להתפורר לאטומו אטומים ולמות מיתת נשיקה... ובנשימתו האחרונה הוא נלחם מלחמת תנופה את מלאכים ושנאים וזורק להם את גדלו, את מעלתו של הזדככות בפניהם:

— לְכֶם נְשָׁמָה אַחַת וְלִי שְׁתֵּי נְשָׁמוֹת...!

חומר גופי הרי נתעלה ועלה למדרגתכם, אראלים ושנאים! אנכי נלחמתי, עבדתי, עמלתי ובשכר פעולותי קניתי לי מקום ביניכם וזו מעלתי!

לא באה אלי בירושה ולא מלידה, וזה שבתי! ויכול אני לפול, לפול מן המדרגה שכל כד עמלתי להשיגה — וזו גבורתי!

וזו גבורתו של אותו המשורר החי ופועל בקרבנו וההולך מחיל אל חיל בחסד עליון, במתנת שירה רבה, הנאבק עם שר הארץ שלו, עם משפט הכובד ועם משפט האל-תנועה המתנגדים-להתפתחות,

בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: מה לילוד אשה בינינו?...

אמר הקב"ה למשה: אחוז בכסא כבודי והחזר להם תשובה..

נשמה; כשם שאין אחרית להתנשאות למרומי המרומים ולכניסה לקודש קדשים;

אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה
 נִתְעַנּוּ עֲשֶׂתוֹנוֹתַי

בעלוי המדרגות להגיע אל סוד הסודות נשמת הנשמות והיי החיים; להיות ראוי לקבל השראה, להיות כלי שרת, קדוש, משות משחת קודש ומחכה עד שימלא אורה...

אף כי ההתלבטיות בכדי הן, אף כי לחנם כל התאמצות, לא ימנע אדם את עצמו מן הרחמים העליונים. אם להבל הן כל התגברות הגוף להתבטל, להתפשטות הגשמיות, הרי אין לך הרשות להשתחרר מן חובות הזדככות... יכולת הירידה הוא כח הדוחף הכי גדול ל"עולמים", להתחזקות בעליה, להגיע לטהרת הגוף והתקדשות הנפש, למקום ששם שרים המעונים בדרכם לצדן:

בצאת ישראל ממצרים... היינו בהשתחרר הנשמה מכבליה; עד שמגיעין למדרגת זיכוך עילאה, למין-בלין של הרגש שיצא מעצמותו, עד אשר

וְהָיָה גּוֹפוֹ — זוֹךְ רוּחָנִיּוֹת

וְהָיְתָה נְשָׁמָתוֹ — נְשָׁמָה בְּתוֹךְ נְשָׁמָה

נשמה - חלק אלה ממעל - בגשמה - גוף קרוץ מחומר..